

FRAMOVER TIL FORTIDA

Historisk erfaringsskaping i kampen mot
"Frp-samfunnet"

Ingar Kaldal

Historie, politikk og kritikk

En velkjent bruk av "historiske erfaringer" i politikken går ut på å anklage motstandere for feil de har gjort og løfter de har brutt, og peke på det fornuftige i egne handlinger, i fortida. Fortida er da en leverandør av eksempler som det gjelder å bruke slik at det rammer motparten og framhever en selv. En noe annerledes bruk av historie i politikk går ut på å snakke på måter som spiller på minner om noe "før i tida" som godt, slik at det framstår som verdt å bevare, riktig å stå for, godt å høre til – og som varmende å se som del av seg selv og sitt eget. Dette skjer også uten at det snakkes eksplisitt om eksempler. I stedet handler det da om å bruke ord og talemåter som slår an de rette tonene, og uten at vi tenker over det, minner oss om noe vi har et godt forhold til. Slik kan måter vi snakker og uttrykker oss på, ja måter vi er på, knytte mer eller mindre umerkelige bånd bakover til noe godt og riktig, kanskje også opprinnelig og ekte. Her skjer det mye essensialisering.

I slike prosesser skjer det også mye mytologisering. Av og til er det lett å avsløre det som fortelles om fortida som løgn, eller å peke på at deler av sannheten holdes utenfor diskusjonen. Samtidig handler det her ikke bare om sant eller usant, men om ulike måter å fortelle på, om de samme temaene. Myter er ikke bare usannheter, men også bestemte typer fortellinger, som for eksempel heroiserer eller romantiserer noe som har vært (og slik sett er sant). Og da kan de samme hendelsene og forholdene, og de samme heltene, verdiene og symbolene som forbindes med fortida, brukes i ellers høyst ulike politiske prosjekter.

For norsk arbeiderbevegelse har historiske erfaringer i senere år vært i bruk på flere plan i strevet med å bekjempe det stadig mer maktsultne nyliberalistiske Fremskrittspartiet, som i åra etter 2000 vokste til å bli

et av de største norske partiene, med støtte fra grovt sett tredjedelen av velgerne, og verst av alt: fra en stor del av arbeidsfolket. I skrivende stund, januar 2009, har Frp i flere meningsmålinger – etter kriseutbruddet i fjor høst – gått en del tilbake på meningsmålingene.

I senere år har denne kampen fått et eget navn. Den omtales som å "knekke Frp-koden". Mer presist har det handlet både om å avsløre hva Fremskrittspartiet står for, å forstå hvorfor dette partiet får en stor del av sin oppslutning fra arbeidsfolk, og selvsagt: å finne nøkkelen til å stoppe partiets oppslutning og makt. I forsøkene som gjøres på dette, har referansene til fortida blitt en viktig del både av den eksplisitte argumentasjonen og av de talemåtene som mer eller mindre umerkelig spiller på folks minner om noe godt og verdifullt "før i tida". Slik bidrar både arbeiderbevegelsen og Frp til å skape bilder av arbeidere og arbeidsfolk (både før og nå) som det er interessant å reflektere kritisk over. Det er det jeg her skal gjøre.

Materialet skal delvis hentes fra ei bok som kom i 2007: Magnus Marsdal: *Frp-koden. Hemmeligheten bak Fremskrittspartiets suksess*.² Marsdal tok her ikke bare et oppgjør med det Frp sto for, han la også stor flid i å forstå hvorfor arbeidere i stort antall hadde sympati med dette partiet. Samtidig som han beskrev grundig grupper som kunne regnes til vår tids arbeidsfolk, for ikke å si arbeiderklasse (for det sier få i dag), grep han stadig bakover i tida for å peke på endringer – og enda mer på kontinuitet: grunnleggende trekk ved arbeideren som gjelder nå som før.

De måtene den "arbeideren" som går igjen i denne boka, beskrives med streker fra bestemte bilder av fortidas arbeidere, får meg til å tenke både at "historia" stadig er viktig i samfunnsdebatten, og at "historiske erfaringer" i slike debatter har lett for å få preg mer av natur enn kultur. Ved å la det som trekkes fram fra fortida, framstå som fast og naturlig, opprinnelig og ekte, får det tilsynelatende ekstra kraft i argumentasjonen mot vår tids villfarelser og falsknerier. Men samtidig framstår "arbeideren" dermed også som nokså uforanderlig og lite historisk i sine særpreg. Her ligger et grunnproblem jeg skal si mer om etter hvert.

Formålet mitt er ikke å diskutere Marsdals bok i og for seg. Men bare for å ha sagt det før jeg går videre: Denne boka er etter min mening den til nå grundigste og breieste norske gjennomgangen av sosiale og kulturelle forhold som det er relevant å trekke inn i bildet når en skal forstå dette politiske fenomenet. Slik er den et viktig innlegg i diskusjonen om hvordan arbeideroppslutning om Frp og nyliberalisme kan forklares – og bekjempes. Den gir mange tankevekkende poenger

i diskusjonen om hvorfor Frp har lyktes såpass godt med å få sympati blant arbeidere. Men nettopp derfor ser jeg det også som viktig å reflektere kritisk over hvilke grunnleggende tenkemåter boka ser ut til å bygge på om historie og fortid, og særlig om "arbeideren" som historisk størrelse. Her er formålet altså ikke å saumfare boka etter eventuelle feil i dens historiske beskrivelser, men å reflektere over hvordan "historia" her brukes – når diagnosen stilles over noe som har gått "feil vei", og når egne forslag skal formuleres om løsninger. Før vi ser nærmere på Marsdals Frp-kode-bok, kan det være verdt å minne om at dette handler om en historisk arvekrav-strategi som slett ikke er ny i politikken, heller ikke for Frp og Arbeiderpartiet.

Historiske arvekrav i flere retninger

Det å knytte egen politikk til historiske helter har alltid vært viktig. Og historiske arvekrav er blitt rettet ikke bare mot heroiske forfedre i egne politiske leire, men på tvers av partigrensene. Slik har Frp i senere år prøvd aktivt og åpenlyst å framstille seg som rette arvtaker av meninger og symboler som forbindes med "Arbeiderpartiet før i tida". Partiet nøler ikke med å snakke om seg selv som "det nye arbeiderpartiet". Et stykke på vei kan Frp også underbygge det selvbildet med tall for oppslutning. For å styrke denne arbeideroppslutningen legger Frp vekt på å presentere egne forslag slik at de ligner noe Arbeiderpartiet en gang sto for, men som det nå har sviktet. Dette underbygges også av ordbruk, som når Frp bruker ordet "rørsle" om seg selv. Slik rettes arvekravet ikke bare mot politiske meninger, men mot minner om en organisatorisk styrke og tilknytning til grasrotbevegelser som mange mener Arbeiderpartiet har mistet.

Dette arvekravet er ikke nytt. Da etterkrigstidas Arbeiderpartistatsminister og "landsfader" Einar Gerhardsen døde høsten 1987, gikk det ikke lenge før ledelsen i Frp prøvde å presentere seg som den rette arvtakeren etter det den store folkehelten hadde stått for. Fra partiets ledelse kunne en da høre at nå var det Frp og ikke Arbeiderpartiet som talte småkårsfolkets sak, slik Gerhardsen i sin storhetstid hadde gjort. Det var det framvoksende nyliberalistiske partiet som nå var den rette forvalter av den politiske arven etter den sosialdemokratiske landsfaderen.

I en aviskronikk i 1988 kommenterte jeg dette som et urettmessig tyveri av en arv som Frp bare gjennom løgn og fordreining kunne påberope seg noen rett på. Jeg pekte også på at hvis Frp skulle lete etter likheter mellom seg og noe Arbeiderpartiet hadde stått for, så ville de lettere finne det i "Gro-perioden" enn i Gerhardsen-tida. Hvem hadde for eksempel privatisert mer statlig næringsdrift enn Arbeiderpartiet i Gro Harlem Bruntlands statsministertid (i 1980-åra)? Men som jeg også skrev, hadde det lite for seg å bruke energien bare på å diskutere påstandene om likheter mellom landsfaderen og arvekreveren, for det avgjørende for *effekten* av Frp:s retorikk var ikke hvorvidt den forholdt seg korrekt til historia. Å erobre makt ved å spille på historiske forhold forutsatte ikke noe nøyaktig forhold til historiske sannheter. Viktigere for Frp var det å appellere til den tilliten som ennå rådet i store deler av befolkningen, til det Gerhardsen hadde stått for, som symbol på solidaritet, velstand og framskritt (!). Ved å erobre minnet om noe fortidig som mange stadig så som verdifullt og godt, hadde Frp "på en måte allerede gjort et stort skritt i retning å erobre regimet", skrev jeg.³

Nå kan det se ut som jeg tar fram denne lille avisartikkelen for å vise fram meg selv som god til å spå – for i dag er denne minneerobringen blitt en mye tydeligere del av Frp:s retorikk enn den var i 1988. Men det jeg er ute etter, er å reflektere kritisk over måter historie og politikk ble tenkt på i denne artikkelen fra 1988. For fokus var her rettet ensidig mot politikken som løgnaktig i sitt forhold til historie og fortid. Og det var viktig i artikkelen å få fram at Frp her var mer løgnaktig enn andre.

I 1988-artikkelen sammenlignet jeg det som skjedde med andre mer kjente politiske arvekrav. At regimer og partier har bygd seg opp ved å presentere seg som rette arvtakere etter tidligere ledere, er kjent fra kommunistregimer, som uansett andre forskjeller har gjort mye for å presentere seg som videreførere av det særlig Lenin sto for. Når strategiene har skiftet, er mye energi blitt brukt på å bygge om bildet av denne arven, og begrunne arvekravet, gjennom sitatkunst og forfalskninger.

Et annet eksempel, som jeg kunne vise til fra norsk historie, var da den radikale arbeiderpolitikeren Olav Schefflo midt i Arbeiderpartiets mest revolusjonsagitoriske tid i begynnelsen av 1920-åra utropte Arbeiderpartiet til "Venstres ektefødte barn". "Men det arvekravet hadde sterkere rot i den historiske virkelighet", skrev jeg. Tanken min var at Arbeiderpartiet hadde mer til felles med det gamle venstrepartiet (det sosialliberale partiet som ble dannet som det første politiske partiet i

Norge i 1884) enn det Frp hadde med Gerhardsen. Fokus var altså rettet mot hvem som løy mest og minst.⁴

I dag ser jeg det som mer interessant å fokusere på hvordan det er nettopp gjennom mytologiserende språkbruk og fortelling at "historia" får politisk kraft, samme hvor "korrekt" eller ikke den historiske fortellingen som brukes, kan sies å være. Det er ikke graden av sannhet som gir fortellingene om fortida kraft politisk, men måten de fungerer på i forhold til sin egen tids kulturelle tenkemåter. Og da blir mytene og retorikken en del av den politiske virkeligheten, ikke bare mer eller mindre feilaktige gjengivelser av den.

"Arbeideren" som tidløs eller historisk, natur eller kultur?

En gjennomgående tenkemåte i Magnus Marsdals bok om Frp-koden er at mange av vår tids arbeidere har sympati med Frp fordi de egentlig – på bunnen – er radikale, og er blitt skuffet av sosialdemokratiets svik mot radikale idealer. Derfor stemmer de Frp i tro på at det nå er dette partiet som står for de samme gamle radikale holdningene. For eksempel er også arbeidere som i dag støtter Frp, mot klasseforskjeller, mot feite "fallskjerm" for ledere som går av fra sine toppverv, og mot alt for høye lederlønninger. Og de reagerer mot elitens arroganse og manglende respekt for arbeidere og folk flest. Ja i følge Marsdal er Frp-arbeideren på flere måter også mot kapitalismen.

Noe av forklaringen på Frp:s suksess blir da at partiet spiller mye på de samme holdningene som de Marsdal tilskriver en nærmest tidløs "arbeider". Når eliten i sosialdemokratiet i følge Marsdal har utviklet en distanse til den samme arbeideren, for ikke å si arroganse, gir resultatet seg selv. Sosialdemokratiske ledere er blitt en del av den samme eliten som forakter arbeidsfolk, og som arbeidsfolk forakter. Da vender arbeiderne seg til nye partier som viser dem og deres grunnfestede holdninger og verdier en viss respekt.

Jeg skal ikke her gå inn i en mer spesifikk diskusjon om enkeltheter i Marsdals framstilling av verken fortidas eller vår tids arbeider. Om dette finnes det som sagt mye tankevekkende stoff i Marsdals bok. Hans evne til å observere små og store sosiale og kulturelle tegn på klasseforhold i vår tid, er imponerende (i disse analysene er Marsdal inspirert av Pierre

Bourdieu). I stedet for å bruke plassen her på å diskutere hvorvidt han beskriver vår tids arbeidere feil, skal jeg konsentrere meg om premisene for den historiske fortellingen som jeg mener at han innlemmer sine bilder av arbeideren før og nå i.

Han tegner altså et bilde av arbeideren som på bunnen og opprinnelig radikal og klassebevisst. Og slik er han ennå. Denne "arbeideren" framstår, med sine grunnleggende trekk dermed som det stabile elementet i utviklingen. Det som har forandret seg, er ikke arbeideren, men politikerne og partiene. Her kan det være greit å stoppe opp litt, for å minne om tidligere bruk av "arbeideren" i politiske historiefortellinger.

I arbeiderbevegelsens egen historieforståelse har det vært nok så vanlig å tenke at det var essensielle likheter mellom alle som kunne kategoriseres som "arbeidere", som skapte samhold, solidaritet og etter hvert klassebevissthet, og ikke minst en felles bevegelse, ei "rørsle". Og sentralt i det som her var likt, var arbeidet. Det var først og fremst arbeidet som adlet arbeideren til klasse menneske, og det var felles erfaringer i arbeidet som gjorde arbeiderne like, og gav dem noe felles å identifisere seg med.

Den norske historikeren som framfor noen har skrevet om arbeiderbevegelsen på en måte som bryter med denne tenkemåten, og gir et mer variert bilde av både arbeidere og bevegelse, er Øyvind Bjørnson. I bind 2 av Arbeiderbevegelsens historie (som kom i 1990) beskrev han gjennombruddet for en sterk arbeiderbevegelse i første del av 1900-tallet som en prosess som ikke var forårsaket av sosial likhet, men hvor likheten var idealer som ble skapt og formet på måter som gjorde at arbeidergrupper med ulike kulturer og interesser likevel fant sammen i en felles bevegelse og politikk. Det som samlet var ikke så mye en grunnleggende sosial eller kulturell homogenitet, men felles interesser som nå ble skapt, av å bekjempe samfunnsønder som krig og drukkenskap, og ikke minst: en ny erfaring av at det var viktig å stå sammen. Og dette var en erfaring som ikke bare lå der fra før, men som bevegelsen selv skapte – ved å handle og være det den var.⁵

For å forstå dette kan det være nyttig å tenke over hvordan det å være arbeider for hundre år siden kan ha artet seg forskjellig for ulike grupper. Det kan da ha vært minst like store sosiale forskjeller og kulturelle avstander mellom en ufaglært anleggsarbeider og en håndverker, og kanskje en småbruker, som det i dag er mellom meg som akademiker og en fagutdannet håndverker. Og på samme måte som det som skapte samhold, organisering og politisk klassebevissthet den gangen ikke nødvendigvis var sosial og materiell likhet, men felles visjoner som ble

skapt om et bedre liv, og som samlet folk til tross for andre forskjeller, så bør en være åpen for at det som samler og mobiliserer også i dag kan være idealer som er blitt utformet slik at de appellerer på tvers av sosiale forskjeller. Det som samler, kan da være saker og tenkemåter som preger ei tid og et miljø på måter som en kan både overraskes og forundres over. Skal en forstå dette, må en tenke historisk og ikke i fastlåste eller tidløse kategorier. Det perspektivet Bjørnson her brukte på gjennombruddet for den norske arbeiderbevegelsen, kan det være mye å lære av også for en som vil prøve å forstå hvorfor arbeidsfolk senere kom til å slutte opp om helt andre partier.

I forlengingen av Bjørnsons måte å analysere dette på, kan vi se arbeiderbevegelsens egne historiefortellinger ikke bare som mer eller mindre feilaktige gjengivelser av hva som skjedde, men som redskaper og krefter i seg selv – i skapingen av fellesskap og bevegelse. Historiske fortellinger om hva som har skjedd, kan selv få mye til å skje. Selvsagt lå det politisk kraft og effekt i å kunne fortelle om arbeidere som om de var naturgitt, nesten genetisk, forutbestemt til å være interessert i solidaritet, sosialisme og klassepolitikk. Hvis noen arbeidere da gjorde noe annet, lå det nær å se det som mysterier, unaturlig, gåtefullt, avvik, feilgrep, og av og til sykt. Da måtte en merkelig kode knekkes, slik at regnestykket igjen ble logisk – og friskt. Det som da måtte forklares, var ikke hvorfor arbeidere som var radikale, hadde blitt det, men hvorfor de som ikke var det, ennå ikke hadde utviklet den riktige "bevisstheten". At arbeidere sluttet opp om høyrepartier ble da ikke bare dumt og ufornuftig, men sykt og unaturlig.

Magnus Marsdal prøver på ett vis å snu på dette resonnementet: hans tese er at det å være arbeider og å stemme Frp ikke er noe naturstridig. I stedet for å se det som en sykdom, velger han å omtale det som tegn på at arbeiderens "kulturelle immunforsvar" fortsatt virker, som han skriver.⁶ Ved å støtte Frp reagerer arbeidere mot mye som arbeidere alltid har reagert mot, og som arbeiderbevegelsen tidligere mobiliserte arbeiderne til kamp mot, men som den samme bevegelsen altså senere sluttet å bekjempe – ja heller ble en bevarende kraft for.

Her er det Marsdal kan sies å uttrykke en lignende essensialisme som den han selv prøver så friskt å ta et oppgjør med. Om vi forklarer arbeideres politiske holdninger som sykdom eller som immunforsvar, så høres det like mye ut som natur. De metaforiske effektene av ordene som brukes, er i begge tilfeller at de skaper inntrykk av noe naturaktig – og dermed noe utenfor historie og kultur. Marsdal gjør en grundig jobb med å bryte opp forestillinger om at arbeidere er forutbestemt til å

høre hjemme i arbeiderbevegelsen. Men så blir resonnementet at når de slutter seg til Frp, gjør de det fordi de fremdeles ikke bare er arbeidere, men også stadig står for det de sto for før. Og dette står de ennå for, fordi de er arbeidere. Som arbeidere er de altså preget av arbeiderens tidløse væremåte. Arbeideren blir natur.

At vår tids arbeidere er som fortidas arbeidere, er heller ikke en fremmed tanke i det partiet Marsdal vil ta knekken på: Frp sier også selv at det ikke er arbeiderne som har sviktet Arbeiderpartiet, men Arbeiderpartiet som har sviktet arbeiderne, og derfor kommer arbeiderne til Frp. Marsdal går bare enda lenger i det samme resonnementet når han sier at det som bringer arbeidere til Frp er "egentlig" antikapitalistiske holdninger – som sosialdemokratiet ikke lenger står for.

Det som forklarer arbeideroppslutningen om Frp, blir her altså likheter mellom Frp:s og den tidligere arbeiderbevegelsens antiautoritære og antikapitalistiske holdninger. Dette er en forklaring som fokuserer på kontinuitet og ikke på endring. Forklaringen blir ikke at arbeidernes holdninger til autoritet, rikfolk, elite, arroganse osv i dag er annerledes enn de var, og derfor lar seg mobilisere i en annen politisk retning enn før. Tvert imot lar de seg mobilisere av Frp fordi de er som før. Løsningen for venstresida blir da logisk sett å finne tilbake til den gamle radikalismen, som arbeiderne ennå står for, men rørsla har forlatt. Satt på spissen blir løsningen rehabilitering, ikke fornying eller endring. Hadde arbeiderbevegelsen bare beholdt sin gamle radikalisme, hadde den også beholdt (sine?) arbeidere.

Et gjentatt hovedsynspunkt i min kommentar til hva slags historiefortelling som her ligger under, blir at den gjør arbeiderne til en tidløs størrelse. Dermed skapes et dårlig grunnlag for å utvikle en politisk strategi basert på historisk erkjennelse, en erkjennelse av arbeidere som foranderlige og mangfoldige. I stedet trekkes arbeideren her ut av fokus for historisk analyse. Slik blir arbeiderne (til tross for vektlegging av kulturelle sider av deres liv) ikke først og fremst kulturskapte størrelser, men noe som ligner natur.

Skulle jeg her (som Marsdal) også gå inn i en diskusjon om hva som kan gjøres for å stoppe dette partiets arbeideroppslutning, måtte det være ved først å si at slike tenkemåter som gjør det noen (og særlig vi selv) står for til noe naturlig, og det andre står for til unaturlig, stenger oss ute fra å forstå det både vi og andre står for, som historisk skapt og foranderlig. Og har vi ikke da også et dårlig grunnlag for å utvikle politiske strategier som fanger opp variasjonene i det som skjer og det tidsspesifikke ved det?

De kulturelle og politiske betydningene som er forbundet med begreper som "arbeider" og "arbeidsfolk" har alltid vært i endring. Og nye begreper brukes om folk som en gang ble kalt "arbeidsfolk". I USA har "middle class" i dag så å si tatt over plassen etter "working class" som begrep for det vi ellers ser som "folk flest". Og der omfatter dette begrepet grupper som mange av oss ikke vil nøle med å kalle "arbeidere". Samtidig får arbeiderbegrepet nye politiske betydninger (i siste presidentvalg var det forresten ikke demokratene, men republikanske Sarah Palin, som prøvde å appellere med sine røtter i "the working class"). Historisk sett bør det at et politisk parti som Frp prøver å gjøre arbeiderbegrepet til sitt, heller ikke sees som mer umulig å forstå enn at begrepet også på 1900-tallet ble brukt i svært ulike ideologier. Det gjaldt ikke bare det tyske "nationalsozialistische Arbeiterpartei". En kan heller spørre seg hvilke politiske retninger som på 1900-tallet klarte å få makta i sine land uten å bruke "arbeideren" som en viktig figur i sin retorikk.

I 2008 krangler nesten ingen om hvem som er "arbeidere" og ikke. Og like få snakker om "arbeiderklassen" som potensiell kraft for å endre samfunnet i venstreradikal retning. Samtidig brukes "arbeider" og "arbeidsfolk" ofte i politisk retorikk som trekker i omvendt retning. I Norge nøler som sagt ikke Frp med å presentere seg som "arbeiderparti". Men hvordan kan arbeidere som "egentlig" har helt andre "interesser", gi sine stemmer til politikere som vil skape et samfunn som det er så lett å se vil bli arbeiderfiendtlig?

Skal vi forstå slike prosesser, er det viktig å analysere også de fleksible og metaforiske sidene ved begreper som "arbeider", "arbeidsfolk" og "folk flest" – ord som alle har vært sentrale i arbeiderbevegelsen, men som i flere historiske situasjoner har vært brukt også i helt andre politiske prosjekter. Å lete etter opprinnelige, grunnleggende eller universelle kjennetegn ved slike begreper har da lite for seg. I stedet bør vi rette fokus mot de kulturelle prosessene som utspiller seg når arbeiderbegrepene utformes og tas i bruk i ulike retninger og ulike kontekster. I stedet for å kritisere politikere for å svikte noen "arbeiderinteresser" som vi beskriver som tidløse og universelle, bør vi skjerpe blikket for hva som særpreger disse interessene i dag, for ulike grupper, i vår tids arbeidsliv, våre dagligliv og våre kulturelle kontekster – og så spørre hvordan dette kan ha blitt annerledes enn det var før. Da vil historia også kunne lære vår tids arbeiderpolitikere at de selv kan være med på å skape og forme de samme interessene. For hvis arbeidsfolks interesser virkelig er historisk skapt, så kan de vel skapes om også?

- 1 Siden det innlegget jeg hadde ved Landskrona-konferansen i mai 2007 var basert på meget løse notater, er denne artikkelen skrevet nokså fritt i forhold til det jeg der sa – men tema og hovedargumenter er de samme.
- 2 Magnus Marsdal, *Fip-koden. Hemmeligheten bak Fremskrittspartiets suksess*, Oslo 2007.
- 3 Ingar Kaldal, "Makt og sannhet", I: *Adresseavisen* 27. april 1987.
- 4 Idem.
- 5 Øyvind Bjørnson, *På klassekampens grunn (1900-1920). Arbeiderbevegelsens historie i Norge. Bind 2*, Oslo 1990.
- 6 Marsdal 2007, s 179.

DEN INTERNATIONELLA ARBETARRÖRELSEN

ARBETARHISTORIA IDAG

Rapport från arbetarhistorikermötet i
Landskrona i maj 2007

MAGNUS OLOFSSON (RED)

Centrum för Arbetarhistoria

INNEHÅLL

Lars Berggren, Magnus Olofsson & Hans Wallengren
Förord 5

Arbetarhistoria under diskussion

Jugur Kaldad
Framöver til fortida: Historisk erfaringsskaping i kampen mot Frp-samfunnet 15

Den internationella arbetarrörelsen

Pål Brunnström
Klassamarbete och den internationella fackföreningsrörelsen 1919-1939 27

Martin Estvall
Motståndsbilder: *The International Transport Workers' Federation* inför det nazistiska hotet 40

Johan Swanberg
Migration, kapitalism och internationell facklig organisering: ICFU och europeisk arbetskraftsmigration 1949-1956 56

Carolina Jonsson
(Kärn)familjen och välfärden: UIOPAL i Europa 1958-1965 75

Fredrik Håkansson
Globalisering och facklig internationalism: Exemplet glasindustrin under andra hälften av 1900-talet 92

© Författarna och Centrum för Arbetarhistoria 2009
Skrifter från Centrum för Arbetarhistoria 3

Tidigare utgåvningar i serien Skrifter från Centrum för Arbetarhistoria:

1. Victor Lundberg (red), *Arbetarhistoria i brytningstid – Landskrona i maj 2005*, Landskrona 2007
2. Emma Hilborn, *De förrädda kämparna. Gemenskap och identitetskapande inom den ungsocialistiska rörelsen i Skåne 1903-1917*, Landskrona 2008

LAYOUT OCH FORM: Fredrik Björk/**Big Bad Books**

OMSLAGSDESIGN: Fredrik Björk/**Big Bad Books**

OMSLAGSBILD: Arbetarrörelsens Arkiv, Landskrona

TRYCK: Holmbergs, Malmö

ISSN: 1654-2908

ISBN: 978-91-633-4638-5

BESTÄLLNINGSDRESS:

Centrum för Arbetarhistoria

Box 143

261 22 Landskrona

INTERNETBESTÄLLNING:

www.arbetarhistoria.org